

KERKEPADEN IN DANTUMADEEL

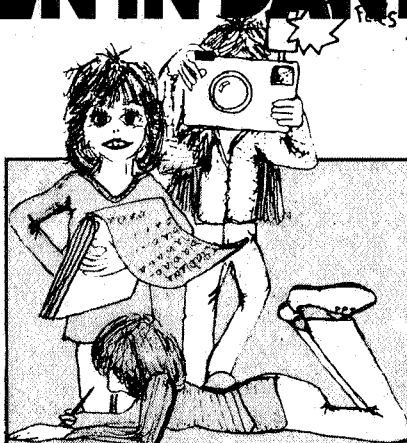
Janneke en Karla Speckmann

Kerkepaden zijn paden waarover kerk-gangers vroeger naar de kerk liepen. Ook monniken en andere christenen maakten gebruik van deze paden. De kerkepaden hebben oorspronkelijk altijd als kortste verbinding tussen bebouwing en kerk gediend. Van vele gehuchten leidde een pad dwars door landerijen naar het kerkdorp. Ook kwam het tijdens de Reformatie in Nederland voor, dat katholieken oogluikend werd toegestaan de Hoge Mis in een schuilkerk bij te wonen. De kerk-gangers konden zich dan echter niet openlijk naar de kerk begeven via de openbare weg, maar moesten gebruik maken van een aan het zicht onttrokken weggetje, het kerkepad.

De Hale

Het hoogste deel van de Dokkumer Wouden is de Hale. Het is een rug van hoog, vaak ook slecht zand. De Hale loopt aan de zuidkant van Wouterswoude achter Damwoude en Murmerwoude langs tot aan het zuiden van Akkerwoude. Langs de paden die erover liepen (Halepaden) lagen her en der woningen. Dit waren armoedige kleine huisjes die in het begin van deze eeuw 100-400 gulden opbrachten.

We spraken met de 86-jarige heer T. Bosgraaf, die al ± 70 jaar op de Johannes Dirkslaan woont en de geschiedenis van dit pad goed kent. Bosgraaf vertelde dat zijn vader vroeger een stukje land kocht aan het Halepad. Voor en naast zijn huis bevond zich een stuk van het Halepad dat uiteraard nog verder liep. Hij vertelde dat de mensen via dit pad naar de kerk gingen en ook hun eigenverbouwde goederen naar molens en fabrieken brachten. In Murmerwoude stond een molen en in Dantumawoude waren verschillende cichorei-fabriekjes

Karla (13 jaar) en Janneke (12 jaar) zijn beiden leerling van het Stedelijk Gymnasium te Leeuwarden. Op verzoek van de redactie om voor de rubriek 'Kijk eens om je heen' een bijdrage over Friesland te leveren, kwamen ze met het idee om iets te schrijven over de kerkepaden in Dantumadeel. Hun ouders hebben een vakantieboerderij in Damwoude. De gegevens in het artikel hebben ze verkregen uit de schaarse literatuur in de provinciale bibliotheek en uit de gesprekken met de heer G. Lantinga van de Provinciale Planologische Dienst, de heer T. Bosgraaf, een buurman uit Damwoude die veel van het onderwerp afwist en met de heer L. de Boer van het waterschap Dantumadeel Na al deze informatie komen ze tot de konklusie dat het erg waardevol is om deze oude kerkepaden in stand te houden.

Kijk zelf eens om je heen!

Als er in jouw omgeving iets interessants te zien of te beleven is, kun je daar ook over schrijven in Noorderbreedte. Neem dan contact op met Noortje van Leeuwen, Onnerweg 15, Haren, telefoon 050-347368.

(cichorei is een soort namaakkoffie). Omdat de grond op de Hale slecht was - als het droog was en waaide stoven er grote stofwolken over de Hale - verbouwden de mensen meestal alleen voedsel om in hun eigen levensonderhoud te kunnen voorzien. Nu zijn grote stukken van de Hale afgegraven en het zand werd verkocht aan de wegenbouwers en bracht veel geld op. Daardoor is op sommige plaatsen een groot verschil tussen hoog en laag ontstaan.

De Halepaden zouden mooie wandelen/of fietspaden zijn geweest, als er tijdens de ruilverkaveling geen toestemming was gegeven aan de boeren om de paden af te sluiten. Daar maakten zij natuurlijk dankbaar gebruik van omdat de paden een last waren bij het omploegen van het land, de boeren moesten er omheen ploegen.

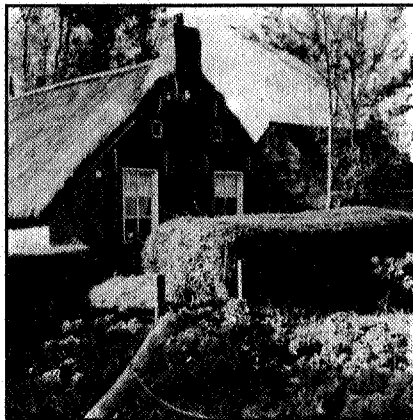
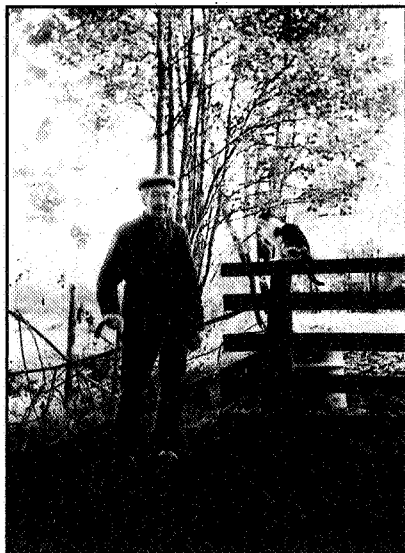
Voor de veehouders waren de paden ook erg lastig omdat de mensen die van de Halepaden gebruik maakten soms de hekken open lieten staan met gevolg dat de koeien rustig in en uit konden lopen, dat was natuurlijk niet de bedoeling. Het was vooral erg vervelend als je de koeien van een ander in je eigen oogst terugvond (die door de onvruchtbare grond toch al niet zo rijk was). Je snapt wel dat de boeren "die vervelende kerkepaden" graag kwijt wilden.

Inventarisatie

Geдеputeerde Staten van Friesland hebben nu besloten om de kerkepaden te inventariseren. Zij doen dit omdat het van belang zou zijn voor de geschiedenis, maar ook omdat deze paden bijvoorbeeld zouden kunnen dienen als verbindingswegen tussen een aantal fietspaden. Ook voor recreatie zouden de kerkepaden geschikt kunnen zijn (bijvoorbeeld bij een provinciaal voetpa-

Een gedeelte van Dantumadeel. De Halepaden, die nu nog in gebruik zijn, zijn gestippeld aangegeven

Een voorbeeld van een oud Hale-huisje

Een restant van een Halepad. Achter het hekje liep het pad vroeger nog verder

De heer T. Bosgraaf (met onze poes). Achter hem liep vroeger ook een Halepad, dat nu is afgesloten.

denplan). Niet alleen bestaande, meestal in onbruik geraakte, paden worden geïnventariseerd, maar ook paden die niet meer terug te vinden zijn, wil men met behulp van oude kaarten weer opzoeken en vergelijken met nieuwere kaarten. Hiermee hoopte de Planologische Dienst in de eerste helft van 1978 klaar te zijn, maar er bleek veel meer werk achter te zitten dan men wel dacht. Op sommige plaatsen is men al bezig met het herstel van oude kerkepaden en dat veroorzaakt wel eens opschudding, bijvoorbeeld in de Tichelkamp. De Tichelkamp is een dure nieuwbouwwijk in Veenwouden waar de tuinen maar klein zijn (± 6 meter diep). Maar wat blijkt nu? Waar sommige bewoners van de Tichelkamp nu hun tuin hebben, liep vroeger het Foarpaed, ook een kerkepad. In de middeleeuwen wandelden de monniken over dit pad naar Veenwouden en via het klooster Claerkamp naar Rinsumageest. De Tichelkampbewoners hadden dat tuintje (dat over het Foarpaed loopt) toegezegd gekregen maar nu blijkt dat dat niet had gemogen. De Gemeenteraad wil het Foarpaed weer maken zoals het vroeger was, dat levert grote problemen op want nu moeten de bewoners ± 1.50 meter van hun tuin afstaan. Het is de vraag wat Gedeputeerde Staten gaan doen met de gegevens die zijn vastgelegd in het werkstuk van de inventarisatie van de historische paden van de Provinciale Planologische Dienst.

We hopen dat men, ondanks alle problemen die het oplevert, besluit om van de oude kerkepaden nu recreatie- of fietspaden te maken.